

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 11.107.01
у Донецькому державному
університеті управління
м. Маріуполь
д. держ. упр., проф. Токаревій В.І.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
Сікорської Ірини Миколаївни
на дисертацію Петрик Олени Леонідівни
на тему "Державне регулювання гарантій
науково-педагогічних працівників та механізми їх реалізації",
подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з державного управління за спеціальністю
25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми досліджень

Розвиток системи вищої освіти має особливе значення для України, її економічного та інноваційного розвитку. Потенціал реалізації завдань вищої школи залежить від багатьох чинників, серед яких: нормативно-правове забезпечення й ефективне управління даною сферою; визначення основних напрямів, пріоритетів і завдань освітньої політики з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду; спрямування організаційної освітньо-інноваційної політики не на запровадження окремих інновацій, а на реалізацію цілісних комплексних стратегій; наявність адміністративних кадрів для роботи у сфері вищої освіти з урахуванням фінансово-економічних змін у діяльності вищих навчальних закладів; наявність високопрофесійного науково-педагогічного

колективу; контроль з боку держави і громадськості за якістю освітніх послуг, формування відповідного громадського запиту через моніторинг та громадські дискусії, систематичне обговорення ідей щодо реформування системи вищої освіти; та інші.

Важлива роль у регулюванні розвитку цієї сфери належить саме державі. Тому, визнаючи складність ситуації, що склалася в системі вищої освіти, органами державної влади визначено пріоритетні напрямки державної політики в даній сфері. Наразі, однією з основних умов досягнення довготривалих, позитивних темпів розвитку вищої освіти України та підвищення її якості й авторитету на світовому рівні є вирішення проблеми її кадрового забезпечення шляхом підвищення соціального статусу всіх учасників освітнього процесу, і, зокрема, прав і свобод науково-педагогічних працівників.

Саме тому розробка ефективних механізмів регулювання розвитку цієї сфери та його удосконалення, а також вироблення низки науково-методичних підходів щодо реалізації процесів державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників, як учасників освітнього процесу, із урахуванням нормативно-правового підґрунтя у сфері забезпечення гарантій зазначеної категорії працівників, убачаються вкрай важливими та необхідними.

Таким чином, дисертаційна робота Петрик О.Л. є актуальним і своєчасним дослідженням, у якому отримали місце дослідження проблем державного регулювання вищої освіти у цілому, та гарантій науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу, механізмів їх реалізації зокрема. Дисертаційну роботу виконано в рамках науково-дослідних тем Чернігівського національного технологічного університету Міністерства освіти і науки України, а саме: «Інституціональний механізм державного регулювання особистих потреб», «Удосконалення механізму державного регулювання соціально-трудових відносин як чинник стабілізації соціально-економічного становища в Україні», «Фінансування вищої освіти

України в умовах Болонського процесу», «Активізація транскордонного співробітництва університетів як фактор забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти України». Розробка теоретико-методичних підходів та науково-практичних рекомендацій щодо розвитку державного механізму реалізації гарантій науково-педагогічних працівників сприятиме підвищенню престижності наукової та викладацької діяльності, авторитету зазначеної категорії працівників, а також сприятиме забезпеченню достатнього рівня їх соціальної захищеності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій

Для обґрунтування основних аспектів, що повинні бути висвітлені у дисертаційній роботі, сформульовані мета і завдання дослідження. Згідно з метою та визначеними завданнями автором роботи розкрито декілька різних підходів, науково-методичних та наукових рекомендацій щодо розвитку державного механізму реалізації гарантій науково-педагогічних працівників.

Достовірність одержаних результатів підтверджується застосуванням адекватних задачам загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, а саме: за допомогою методів аналізу та синтезу визначено теоретичні засади національної системи вищої освіти; із застосуванням методів теоретичного узагальнення та порівняння розглянуто теоретичні аспекти розробки сучасної концепції державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників, розкрито суть багатьох понять у даній сфері; на підставі системного аналізу досліджено формування правових та організаційних засад державного регулювання гарантій даних працівників; статистичний аналіз застосовувався в дослідженні основних проблем в системі суспільно-економічних відносин; на підставі комплексно-цільового методу обґрунтовано основні напрями реалізації державної політики у сфері вищої освіти щодо підвищення рівня якісного складника трудового потенціалу науково-педагогічних працівників; метод індукції та дедукції - при розробці

й впровадженні специфічної складової організаційного механізму державного регулювання правовідносин у сфері забезпечення гарантій даних учасників освітнього процесу; метод описового моделювання застосовано при розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму державного регулювання їхніх гарантій.

Ознайомившись з дисертаційною роботою, авторефератом, основними науковими працями Петрик О.Л., можливо визначити основні ключові моменти роботи, методичні положення, висновки та рекомендації, що характеризують науковий внесок автора у вирішення проблем стосовно державного механізму реалізації гарантій науково-педагогічних працівників державного механізму реалізації гарантій науково-педагогічних працівників.

Дисертаційна робота має чітко визначену структуру, логічний план дослідження, методи дослідження використані відповідно поставленій меті, завдання виконані, що простежується у представлених у роботі результатах та висновках. Матеріал викладається логічно, спираючись на аналіз наукових робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, статистичні дані та нормативно-правову базу стосовно урегулювання системи освіти загалом. Сформульовані у роботі висновки базуються на отриманих під час дослідження результатах.

Наукова новизна положень дисертації та практична значимість результатів дослідження

У дисертаційній роботі запропонований та розроблений комплекс теоретико-методичних підходів та науково-практичних рекомендацій для формування ефективного державного механізму реалізації гарантій науково-педагогічних працівників за допомогою впровадження моделі організаційно-економічного механізму управління сферою вищої освіти в аспекті державного регулювання гарантій діяльності науково-педагогічних працівників й механізмів їх реалізації, що здатне забезпечити реальне визнання, законодавче закріплення, дотримання й захист прав і свобод

зазначених учасників освітнього процесу. У роботі Петрик О.Л. простежується єдина концепція щодо формування даного механізму, розкриття якої досягнуто шляхом визначення спеціальної термінології, методики дослідження, аналізу значної кількості наукових робіт українських та зарубіжних авторів стосовно поставлених завдань, законодавчої бази, статистичних матеріалів. За структурою робота побудована досить вдало й включає три розділи.

У першому розділі – «Державний захист науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу» - визначено й обґрунтовано особливість статусу науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу в системі вищої освіти; досліджено категорію «гарантії», а також сформульовано їх відносно науково-педагогічних працівників, досліджено їхнє місце у правовому й соціальному становищі зазначеної категорії працівників; здійснена класифікація гарантій науково-педагогічних працівників.

У другому розділі – «Реалізація гарантій науково-педагогічних працівників» - охарактеризовано систему та зміст гарантій науково-педагогічних працівників на сучасному етапі; визначено принципи їхньої реалізації.

У третьому розділі – «Удосконалення механізму державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників» - запропоновано заходи щодо підвищення якості механізму реалізації гарантій даних учасників освітнього процесу у контексті удосконалення системи вищої освіти загалом; удосконалено науковий підхід до розуміння організаційно-економічного механізму управління сферою вищої освіти в аспекті державного регулювання гарантій діяльності науково-педагогічних працівників й механізмів їх реалізації.

За результатами написання дисертаційної роботи автором досліджено питання державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників України, розроблено теоретичні і методичні положення механізму їх

реалізації в парадигмі національної системи вищої освіти, запропоновано шляхи удосконалення механізмів реалізації гарантій даних учасників освітнього процесу, які орієнтовані на забезпечення їх прав і свобод, а також визначено ефективні практичні заходи їх здійснення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків.

Відповідно до поставлених завдань дисертантом обґрунтовано особливість статусу науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу у сфері вищої освіти, а також сформульовано категорію «гарантії науково-педагогічних працівників», що дозволило провести класифікацію їх гарантій відповідно до трудового, соціально-забезпечувального, пенсійного та освітнього законодавства.

На основі моніторингу сучасного стану наукових досліджень проблем забезпечення гарантій науково-педагогічних працівників, виявлення невирішених або недостатньо вивчених аспектів державного регулювання механізму їх реалізації, у роботі удосконалено механізм реалізації державного регулювання гарантій зазначених працівників, а також модель організаційно-економічного механізму управління сферою вищої освіти в аспекті державного регулювання гарантій діяльності науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу й механізмів їх реалізації, що здатне забезпечити реальне визнання, законодавче закріплення, дотримання й захист прав і свобод зазначених учасників освітнього процесу.

Оцінюючи отриманий автором результат дослідження з позицій обґрунтованості основних положень дисертації, необхідно відзначити чітку побудову матеріалу роботи, логічних взаємозв'язок розділів, що дозволило розкрити визначену наукову проблему, обґрунтувати та отримати результат дослідження та перейти від теоретико-методологічних до науково-прикладних пропозицій.

Достовірність одержаних висновків і рекомендацій підтверджується використанням окремих результатів виконаного дослідження в роботі

Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації (довідка № 01/1076 від 09.04.2015 р.), територіальних управлінь Пенсійного фонду України Чернігівської області (довідка № 5383/01 від 24.10.2014 р.), а також у навчальному процесі Чернігівського національного технологічного університету Міністерства освіти і науки України (довідка №101/10-1298 від 08.05.2015 р.). Достовірність одержаних рекомендацій дослідження підтверджено також апробацією автором наукових положень, висновків і рекомендацій на 3 науково-практичних конференціях різного рівня.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Загальний обсяг публікацій автора - 12 наукових праць, серед яких 9 статей опубліковано у наукових фахових виданнях, 3 – у матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня. Усі наукові статті опубліковано у фахових виданнях, обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління.

Детальний аналіз дисертаційної роботи й автореферату Петрик О.Л. дає підстави стверджувати про ідентичність автореферату й основних положень дисертації. Подані в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації повністю розкриті й обґрунтовані в тексті дисертаційної роботи. Автореферат не містить інформації, яка відсутня в дисертаційній роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації та автореферату

Відзначаючи високий науковий рівень дисертаційної роботи, необхідно зазначити такі зауваження і побажання:

1. У першому розділі дисертаційної роботи автор розкриває основні підходи щодо державного захисту науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу (С.15-40). Разом з тим, аналізуючи основні поняття, концепції та терміни, автор довільно обирає саме те, що на його думку відповідає завданням даного дослідження, наприклад «наука», «наукова діяльність», оминаючи «державне управління», «державне регулювання», «державний захист». Вважається, що дисертантові слід було б більш ретельно підходити до відбору центральних понять дослідження.

2. Висвітлення специфіки освітніх реформ у країнах Західної, Центральної та Східної Європи дає дуже цінний матеріал для вивчення та аналізу предмету даного дисертаційного дослідження, але, на жаль в дисертації не знайшлося місця для прямого співставлення існуючого стану справ у вищій освіті України та спільними рисами, набутими в процесі реструктуризації освітніх систем країн, що входять до Євросоюзу. Не зрозуміло, чому аналіз проводився тільки із освітнім законодавством РФ.

3. Недостатньо обґрунтованим уявляється тлумачення дисертантом самостійності ВНЗ згідно нового Закону про вищу освіту. Разом з тим, дисертант наголошує, що автономія ВНЗ є однією із державних гарантій науково-педагогічних працівників щодо надання їм, як учасникам освітнього процесу, академічної свободи, що забезпечує самостійність та незалежність у виборі форм і методів провадження їх професійної діяльності (С.98). Така невизначеність позиції потребує від автора додаткових коментарів.

4. Позиція автора стосовно того, що найбільш ефективним механізмом забезпечення гарантій працюючим особам є соціальне страхування є дуже цікавою. Автор вважає, що основу фінансування соціального страхування утворюють спеціально призначені для цієї мети внески, які сплачуються в

основному трьома суб'єктами – навчальними та науковими установами, в штаті яких працюють застраховані особи, самими застрахованими в період здійснення ними трудової діяльності, а також нерідко і державою. (С.138). На жаль, не зрозуміло до кінця, яким чином дисертант рекомендував би вирішувати ці питання, тому хотілось би бачити рекомендації щодо залучення даного механізму у дію.

Разом із тим, поставлені питання мають тільки дискусійний характер та ніякою мірою не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань»

Дисертаційна робота Петрик О.Л. «Державне регулювання гарантій науково-педагогічних працівників та механізми їх реалізації» є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, наукові положення щодо розвитку механізму державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу у вищій школі, а також характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача у науку.

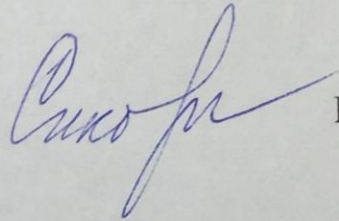
Зміст дисертаційної роботи загалом відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і завдань дослідження. Винесені на захист нові положення, висновки та рекомендації є достовірними, а запропонована в дисертації наукова новизна адекватно розкривається в роботі. Оформлення дисертаційної роботи відповідає вимогам нормативних актів Міністерства освіти і науки України.

Таким чином, за формальними та змістовними ознаками дисертація на тему «Державне регулювання гарантій науково-педагогічних працівників та механізми їх реалізації» відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку

присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор, Петрик Олена Леонідівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент,

кандидат наук з державного управління,
провідний науковий співробітник відділу
інтернаціоналізації вищої освіти
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України

I.M. Сікорська

Підпис *Сікорської Гали* Завідую.
Заступник завідувача відділу науково-
організаційної та кадрової роботи
Інституту вищої освіти НАПН України.
Гали Сікорської